Boží bojovník David

Původ materiálu
Alexandra Jacobea
Pořadí v lekci
11

Téma

David není superhrdina ani vítěz, jeho postavení se mění díky Boží pomoci a jeho příkladnému spolehnutí na ni.

Cíle

- Děti uslyší, že David si nemohl „urvat“ vítězství vlastní rukou.
- Mladší děti si při hře vyzkouší Davidovu roli.
- Starší děti uslyší o nutnosti vykládat Boží vůli s velkou opatrností a pokorou. Starší děti si společně popovídají o respektu k pravidlům a autoritám.

Pro učitele

Výkladové poznámky

- 1S 24 a 1S 26 jsou dva velmi podobné příběhy – nelze vyloučit, že se jedná o dvě verze téhož, předávané v různých tradicích. Je dobře možné vybrat si jeden a ten dětem převyprávět, zároveň je možné pracovat s opakováním (a motivem Saulovy zatvrzelosti, nepoučitelnosti).
- **David a jeho muži:** Otce a matku svěřil David moábskému králi (na základě úmluvy, svědčí o tom, že David byl „známá firma“, osobnost, která si mohla dovolit jednat i s tak vysoko postaveným člověkem), sám prchá z místa na místo (nezajištěnost existence). David má s sebou lidi ze svého rodu a ty, kdo byli všelijak utlačováni a nikdo tomu nebránil – sympatický, mesiášský rys. Dohromady je s Davidem 400–600 mužů, proti nim stojí 3 000 Saulových vojáků (mnohonásobná přesila).
- **Zífejci** hrají v příběhu nepopulární roli „práskačů“, evidentně se zapomnělo na Davidovy zásluhy o obranu Izraele proti Filištějcům. Zároveň jde asi z Davida a jeho tlupy strach – Zífejci se obávají silné „partyzánské“ skupiny na svém území, snaha

chránit sebe sama je pochopitelná, není potřeba ve vyprávění rozmazávat.

- **Jeskyně** – často prostorné, těžko přístupné a dost členité (s četnými průchody a zákrutami), leckdy sloužily jako úkryt pastýřům se stády, je tedy reálné, že se tu David a jeho muži mohli schovávat.
- **Saulova potřeba** není nic potupného, Bible mluví střízlivě, ale je zjevné, že i Saul je člověk, ne nějaký polobůh. Zároveň je to moment, kdy „i císařpán chce být sám“, Saul je najednou zranitelný (jako kdyby se najednou škrtly dvě skupiny bojovníků a bylo to jeden na jednoho, muž proti muži – a Saul je z nich ještě ten slabší, jednou má dole kalhoty, jednou spí).
- **Boží vůle:** Davidovi muži, později Abíšaj, vykládají Saulovu vydanost Davidovi jako znamení od Boha. Nechávají se vést vlastními úvahami, svým přesvědčením. Proti tomu stojí David, který se řídí Božím zákonem. Při vykládání Boží vůle je nutná velká opatrnost – že se něco daří, ještě neznamená, že se jedná o Hospodinovy záměry. Stejně tak fakt, že se nedaří, není automaticky znamením Boží nepřejícnosti či dokonce trestu. Žalmy svědčí o tom, že leckdy se nevede dokonce i tehdy, když člověk Boží zákon plní. Co se „znamení“ týče, záleží, zda k Bohu (ke Kristu) ukazují, zda jsou v souladu s jeho slovy.
- **Hospodinův pomazaný** je člověk pověřený Bohem, vyslaný od Boha (král měl být lidem příkladem, jak správně žít, dlužno podotknout, že se to králům často spíš nedařilo). Byl nedotknutelný – ne pro své vlastnosti, ale právě pro to Boží pomazání. V tomto smyslu by se zločin proti králi (pomazanému) rovnal vzpouře proti Hospodinu.
- **Cíp (kopí, džbánek)** jsou důkazy Davidovy neviny! Měl bezbranného Saula na dosah (a ten o tom ani nevěděl), ale situace nevyužil. David na těchto předmětech ukazuje, jak blízko byl a zároveň i to, že neusiluje o Saulův život. Cíp byl nejspíš kousek svrchní tuniky, která se oblékala přes hlavu. Kopí bylo něco jako Saulovo žezlo, znak jeho moci, zároveň je použil proti Davidovi (i Jónatanovi), bylo by příznačné, kdyby právě ono bylo vražedným nástrojem (ve smyslu úsloví „s čím kdo zachází, tím také schází“).
- **Pahorek Chakíla:** v pustině, ale při cestě, snad karavanní.
- **Saulovo ležení:** Saulův stan byl jistě uprostřed tábora, chráněný strážemi, navíc tu byl osobní bodyguard Abnér. Pečlivá lidská opatření však narážejí na Hospodinův záměr – to je smysl vyprávění! David není žádný super špeh, ale ten, kdo je pod Boží ochranou (mrákota = Boží pomoc), nejde o hrdinský skutek, ale o situaci, kterou připravil Hospodin.
- **Abíšajova nabídka** je obrovské lákadlo – David sám by měl ruce čisté. V příběhu lze vykládat tak, že Abíšaj si vzpomněl, jak se v jeskyni David zachoval nepochopitelně. Nelze však mít čisté svědomí, když za mě nesprávnou věc provede (technicky) druhý.

David odolá.

- **Posměch Abnérovi:** Usnout na stráži byl zločin, obzvlášť pokud šlo o tělesnou stráž krále. David ukazuje, že v jistém smyslu Saulovi hrozí větší nebezpečí od těch, jimiž se obklopuje, než od něj, kterého tak zuřivě pronásleduje.
- **Davidovo obvinění Saula:** Saulovo pronásledování má za cíl vyloučit Davida z obecenství Božího lidu (musí se uchylovat do pohanských končin, kde mu hrozí znečištění a v důsledku toho nemožnost účasti na bohoslužebném životě – dalším následkem by bylo zbavení Boží ochrany). Čí je to zájem? Pokud Saula proti Davidovi vysílá sám Hospodin, je naděje na jeho usmíření obětí. Jde-li o lidskou zlobu, pak ať se záměry obrátí proti protivníkům samým.
- **Davidova situace je složitá** – byl pomazán za krále, ale nesmí (a nechce!) se království sám zmocnit. Hospodin jej povolal, ale je v jeho moci, kdy Davidovi království svěří. Do té doby je Davidova existence ohrožená, nezajištěná, byť opakovaně Hospodinem ochraňovaná.
- **Saulova situace:** Brání svou pozici, opakovaně je konfrontován s Božím záměrem, který předurčuje ke kralování Davida – nebagatelizovat (dětem možná přístupné přes pozici kapitána při fotbale, vybíjené – není snadné přijmout, že jsem jím býval, ale už mě za něj neurčí, už mě za něj nechtějí).
- **Rozchod Saula a Davida:** I po druhém Saulově zahanbení se cesty rozcházejí, nedojde k většímu pokusu o smíření, pro Davida není možnost vrátit se k Saulovu dvoru.

Úskalí

Celý příběh o pronásledování je ještě barvitější a zároveň o dost delší, pro zestručnění je nutné vybírat. Pokud rádi pracujete s dětmi přímo s biblickým textem (a ne jeho převypávěním), doporučuji vybrat si jeden ze dvou příběhů a soustředit se na něj. Stejně tak, pokud máte obavy, že děti mohou ztrácet pozornost (nuda, to známe!).

Přestože jsme s postupem příběhu svědky rostoucího Saulova úpadku, nečtěme Davida jako jeho stále zářnější protiklad. Má kladné rysy, ale také chybuje (přidá se na stranu Pelištejců, je ochoten táhnout proti vlastnímu lidu, selhání s Batšebou atd.). Zároveň ani tentokrát není superhrdina, rozhodující není jeho hbitost a odvaha (ani Saulova lstivost!), ale Boží úmysl Davida Saulovi nevydat.

Odkazy

Hájek, Viktor, Hájek, Miloslav: *Biblická d?jeprava.* Praha: Kalich, 1990.

Ridzoňová, Lenka, Turecká, Jana, Macek, Ondřej: *O lidech, cestách, Pánu Bohu a jedné mluvící oslici.* Praha: ČCE, 2014.

Doležalová, Mirjam, Kocnová, Marta, Trusina, Jan: *Cesta Božího lidu — Starý zákon.* Praha: Kalich, 1991.

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod úlohou pod nadpisy *Odkaz na pracovní list* a *Kam dále*.

Pro děti

Předškoláci

(Připomeňte dětem hlavní aktéry příběhu Saula a Davida, také důvod, proč první druhého neměl rád.)

Saul Davida pořád hledal, ne a ne ho nechat na pokoji. David a jeho muži se museli pořád schovávat a často skrýše měnit. Jednou už byl Saul se svými vojáky úplně blizoučko, Davidova parta se na poslední chvíli schovala do jeskyně. Krčili se ve tmě a doufali, že vojáci zase půjdou dál.

Jenže najednou, co to? Ve vchodu do jeskyně se objevila postava. Jde dovnitř! To bude náš konec! Nebo ne? Postava se zastavuje, ve světle dopadajícím od vchodu je vidět krásný plášť, vždyť to je sám král Saul! Nikdo ani nedutá, všichni jen tají dech. Co tu chce? Král nekouká nalevo ani napravo a najednou všichni vidí, co tu chce… Někdo se úplně potichu uchechtne, jeho královská výsost musí na záchod! Naráz se všechny oči otočí na Davida a muži mu šeptají: „Je tu úplně sám, ten, kdo tě honí! To je příležitost! Sám Hospodin ti sem Saula poslal! Vyřiď si to s ním! Jedna rána a bude s ním ámen!“ David svírá v ruce nůž a přemýšlí. Že by opravdu Saula vydal sám Hospodin? Tohle přece nejde! Vždyť Saul je král, Boží služebník… David jen potichu uřízne kousek Saulova pláště. Nikdo si nesmí hrát na Pána Boha. Ostatní vrtí hlavou. Co to do Davida vjelo?

Když Saul vyšel ven, vyběhl David za ním a mával kouskem pláště.

„Hej, králi, koukej, co mám! Mohl jsem tě zabít, ale to já nechci! Já se nechci mstít.“

Teď zase vrtěl hlavou Saul. A bylo mu trochu divně.

„Promiň, Davide,“ koktal.

Když jeden řekne „promiň“, je šance se zase usmířit. David se Saulem se usmířili.

Ale moc dlouho to nevydrželo, Saul začal Davida zase hledat. A zase byl blízko. David se v noci vydal do jeho tábora. Byla tma, taková drsná stezka odvahy to byla. Aby se nebál, vzal si s sebou jednoho vojáka, jmenoval se Abíšaj. Opatrně se plížili až k táboru. Když tu najednou, co to vidí? Všichni spí! Jdou až doprostřed, kde spí sám král Saul, vedle sebe má svoje kopí a strážce, který taky spí. Davidův voják Abíšaj se obrátil na Davida: „Davide, podívej! Oni si spí! To je jistě znamení. Dnes vyhraješ! Vezmu to kopí a zapíchnu jím Saula, bude od něj pokoj!“ Ale David vrtí hlavou. „Nene, Abíšaji, to se nesmí, zabít krále. Nikdo si nesmí hrát na Pána Boha, zabít krále, aby mohl kralovat sám. Ale to kopí si odneseme s sebou. A taky džbánek na vodu.“

Jak David řekl, tak udělali, vzali kopí i džbánek a zase tiše odešli. Ráno volal David do tábora: „Vstávejte! To jste mi teda hlídači! Krále vám mohli zabít a vy jste si spali!“ Saul uslyšel známý hlas, uviděl kopí i džbánek a podruhé se pořádně zastyděl. „Promiň, Davide…“ Usmířili se podruhé. Ale dál si šli každý svou cestou.

(Alternativní vyprávění najdete v knize O lidech, cestách, Pánu Bohu a jedné mluvící oslici.)

Hra: Zahrajte si „na schovku“. Pikat může začít učitel, jako Saul. Pokud nemáte dost prostoru, můžete si zahrát na schovávanou s maňáskem (ale klidně i míčkem nebo jiným předmětem) – to bude David. Schovává jedno dítě, ostatní s učitelem jdou za dveře (Saul a jeho přesilovka), děti se ve schovávání vystřídají.

Pomůcky: Maňásek, míček, apod.

Mladší školní děti

Hrát si na schovávanou je bezva. Ale muset se schovávat, aby člověk nepadl do rukou nepříteli? Aby nepřišel o život? To je jiná… David se před Saulem schovával už hezky dlouho. A ne sám. Bylo s ním spousta lidí – z jeho velké rodiny i takových, kterých se nikdo nezastal. David jim řekl: „Kdo ukládá o život mně, ukládá o život vám. Nemějte strach. Zůstaňte se mnou.“ A tak se stal ochráncem a vůdcem těch bezdomovců a outsiderů. A že to s královstvím šlo za Saula trochu s kopce, byla jich pořádná tlupa, takže se nikde nemohli zdržet dlouho. Pořád utíkali. V patách měli Saula a jeho 3000 vojáků, šestinásobnou přesilu. Ti po nich slídili, kde mohli. A že se taková pořádná tlupa, jaká byla kolem Davida, těžko schovává, měli Saul s vojskem často velmi dobré zprávy o tom, kde se zrovna skrývají. Lidé se báli Saula. Ale báli se i Davida a jeho ozbrojenců, nechtěli je na svém území.

Jednou se stalo, že už byl Saul se svými vojáky úplně blízko. David se svými muži se schoval v jeskyni. Krčili se ve tmě, úplně potichu, každému se honilo hlavou hejno dotěrných otázek: „Najdou nás? Je úkryt dost bezpečný? Nevšimnou si stop? Co s námi bude?“

Zvenčí je slyšet hluk, který sílí. Už aby byli pryč, aby nás přešli… Jenže to zní, jakoby se královské vojsko zastavilo právě před touhle jeskyní. Nikdo ani nemukne, všichni vyčkávají. Hlavně, aby nikdo nelezl dovnitř! Ale ne, jeden voják jde právě na průzkum! Ale počkat… jakýpak voják? Vždyť má na sobě královský plášť! To je Saul! A docela sám! Co tu chce? Udělá několik kroků dovnitř, ohlédne se, vyhrne plášť, nedůstojně přidřepne… Někdo z chlapů ve tmě se směje do rukávu. Ti kolem strkají do Davida: „Tady ho máš! Je úplně sám! Stačí jedna rána a budeš mít konečně pokoj! A my taky! Na co čekáš?! Toho sem jistě poslal sám Hospodin, vydal ti ho do rukou, je to znamení!“ David váhá… Vztáhnout ruku na krále? Na Božího služebníka? To se přece nesmí. Ale plíží se k Saulovi, co možná nejtišeji. Nožem uřízne kus pláště a je zpět. Ostatní jen vrtí hlavou. David ale dobře ví, že pokoj nelze získat násilím a vraždou.

Saul vyjde z jeskyně, David za ním, cíp pláště v ruce. „Králi, králi, můj pane!“

Saul se otočí a překvapeně hledí – David, přímo tady!

„Pane, kdo ti nakukal, že ti jdu po krku? Čí je to výmysl? Podívej, před chvílí jsem tě mohl klidně zabít, ale neudělal jsem to. Takhle blízko jsem ti byl! Ale nechtěl jsem se mstít. Co proti mně máš? A proč mě tak naháníš? Ať mezi námi rozhoduje Bůh, ne strach a násilí.“ Saul hledá slova: „Davide, odpusť… Zachoval ses jako král, skutečně po mně máš kralovat ty… Kéž ti Hospodin odplatí za to, co jsi pro mě udělal.“

Vypadalo to jako smíření – Saul plakal, když viděl, že David mu uměl odpustit. Ale dál šli každý svou cestou. A jejich muži s nimi.

Časem to Saulovi nedalo, pořád přemýšlel, co se stalo. Nezachoval se jako slaboch? Vždyť měl Davida v rukou! Měl se ho zbavit, upevnit svou vládu! A tak se znovu šikovalo vojsko k pronásledování. Znovu se našli ti, kdo věděli, kde se David zdržuje, znovu měl Saul přesné informace. Vytáhl se svými muži a na noc se utábořili v kopcích. Zítra je dostanou!

David a jeho muži pochopili, odkud vítr vane. Ten proradník! Porušil svoje slovo! Zase nás honí jako zajíce! Ještě v noci se David sebral, vzal s sebou Abíšaje a plížili se k táboru. Bylo to o strach. I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát zlého, vždyť se mnou jsi ty. I když půjdu roklí… Už jsou u stanů! ale co to? Žádné stráže, všichni spí, jako když je do vody hodí! Hospodin je omráčil. Oba muži došli až k Saulovu stanu. Taky spí, jako šípková Růženka.

A vedle něj generál Abnér, tělesná stráž. Abíšaj šeptá Davidovi: „Vidíš, to není jen tak! To ti Hospodin dává znamení! Podívej, tady je Saulovo kopí, popadnu ho, jedna rána a uvidíš, co z něj zbude! (Asi si ještě pamatoval, jak se David zachoval posledně…) Ty mu nezkřivíš ani vlásek na hlavě!“

David váhá. Abíšaj sáhne po kopí, napřáhne se… Ale David ho rychle zastaví. „To ne! To nesmíš! Moje svědomí by nemohlo být čisté jen proto, že jsi ho zabil ty! A není naše věc, abychom se pletli mezi Hospodina a krále. Vybral si ho, nesmíme ho zabít. Ale to kopí vezmi s sebou. A já vezmu tenhle džbánek.“

Když byli kus od tábora, začal David volat. „Abnére, Abnére vstávej! Jak to hlídáš?! Tvůj pán mohl být mrtvý!“

Abnér se probírá, celý tumpachový si protírá oči… A Saul zatím pozná Davida po hlase. „Davide, jsi to ty?“

„Ano, pane. Proč mě zase pronásleduješ? Znovu jsem tě dnes mohl zabít a neudělal jsem to – podívej, mám tvoje kopí i džbán!“

Saul se opravdu stydí.

„Vrať se, Davide, odpusť mi. Nic ti neudělám.“

Ale David už Saulovi nevěřil. Nechal si požehnat, ale pak zase táhl dál. Saul se vrátil domů, ale ještě to mezi nimi neskončilo.

Hra: Modifikace hry „na ptáka Ohniváka“: jednomu hráči zavažte oči (Saul) a navěste na něj kolíčky na prádlo (jde použít i lepící papírky, ale jejich sbírání je snazší). Ostatní hráči se k němu jako David postupně plíží, snaží se neslyšně přijít, sebrat kolíček a odejít. Pokud je Saul chytí, vymění si role. Hru můžete hrát venku, eventuálně ztížit tím, že po místnosti rozestavíte překážky – židle, šustivé papíry na zem, etc. Můžete také dát hráčům časový limit na získání kolíčku (Saul nekonal potřebu věčně!).

Pokud pro hru nemáte dost prostoru, využijte pracovní list s krápníky – děti soutěží proti sobě, kdo nejrychleji najde cestu, zároveň nesmí přetáhnout linku přes krápník.

Pomůcky: Kolíčky na prádlo (samolepící papírky), šátek, ev. stopky, pracovní listy.

Starší školní děti

(Příběh převyprávějte jako pro mladší děti nebo si z Bible přečtěte jen jednu ze dvou epizod. Delší vyprávění je i ve starší přípravce Jiřího Bureše.)

Rozhovor: Znáte někoho, kdo byl/je pronásledován jako David (partyzáni, odbojáři, šikanované dítě ve škole – vezměte s sebou ilustrační obrázky)? Proč?

Co je to pomsta? Existuje nějaký její opak (např. odpuštění, smíření)? Kdo v Bibli učil nemstít se? (Můžete s dětmi přečíst část Ježíšova Kázání na hoře.) Jde to?

Jaká pravidla musíme respektovat? Jsou z toho nějaké výjimky?

Pomůcky: Obrázky pronásledovaných (viz výše).

Přesah

Téma pronásledování pro víru – nabízí se tajní bratří ze staré Jednoty (nebo křesťané v různých místech světa). Převyprávějte dětem příběh o tajném shromažďování k bohoslužbám u studánek a jinde (viz např. www.javorice.cz/studanka-pane), následně společně s nimi v rozhovoru zkuste vyslovit, co pronásledovatelům vadilo (zakázaná víra, vzdor, něco dalšího či úplně jiného?).

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Nedej se p?emoci zlem, ale p?emáhej zlo dobrem. (Ř 12,21)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Davida navrhujeme *B?h je záštita má, s ním nemusím se bát* (refrén písně SV 23).

Okénko do bohoslužeb

- **Rozhovor:** Hrajete rádi na schovávanou? (Jsou-li děti starší: Kdy jste naposledy hráli na schovávanou?) Schovávají se někdy taky dospělí? Kdy? (Dále dle odpovědí dětí, nasměřovat k tomu, že schovávat se musí ten, kdo je na útěku, jako David.)

- **Úkol:** Umíte být potichu? Úplně potichu? (Zkouška.) A umíte se potichu pohybovat? Schválně, zkuste teď všichni přijít co nejtišeji ke stolu Páně. Takhle tiše našlapovat musel David, když se schovával před králem Saulem. A uměl to náramně! O tom bude dnešní nedělka.

Modlitba

Pane a Bože, děkujeme ti za naše přátele, děkujeme ti za náš domov a rodiče. Chceme se modlit i za lidi, kteří nás rádi nemají, které nemáme rádi my. Prosíme: nauč nás vidět i ty další lidi okolo tak, jak je vidíš ty – očima odpuštění a důvěry. Dej, ať k sobě najdeme cestu. Amen.

Odkaz na pracovní list
17 David a Saul
08 Saul pronásleduje Davida
08 Saul pronásleduje Davida - st
Kam dále
Bureš, Jiří: Saul pronásleduje Davida (starší přípravka z cyklu Pozvání na cest...
Pavelka, Tomáš: David v Saulově táboře (z přípravek NŠ Louny)
Omalovánky (coloringpanda.com)
Omalovánky na pinterestu (vyžaduje registraci)
Odkaz na píseň
Jen ty, Pane můj, jen tys můj štít
Spolu lámejme chleb na kolenou
Pán Bůh je síla má, všecka obrana má
Vezmi, Pane, život můj (EZ473)
Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá
Cílová skupina
Mladší školní
Předškolní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)
Biblický odkaz (kat)
1 Samuelova 22,1–5
1 Samuelova 24
1 Samuelova 26